

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΑΝΘΡΩΠΟΣ/ΠΡΟΣΩΠΟ

Α_ΘΕ 1.3 Επικοινωνία

Βιώνοντας:

- «Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο»:

1. Ινδιάνικο παραδοσιακό παραμύθι:

Ο Άνεμος

Πριν πάρα πολλά χρόνια, σε μια μακρινή χώρα ζούσε μια φυλή Ινδιάνων. Ο Ινδιάνος αρχηγός της φυλής είχε μία πανέμορφη κόρη που όλοι θαύμαζαν αλλά κανένας δεν είχε αγγίξει ακόμη. Μια μέρα όπως καθόταν έξω από την σκηνή του ο μεγάλος αρχηγός, τον επισκέφτηκε ο Άνεμος και του είπε:

- Μεγάλε αρχηγέ, αγαπάω την κόρη σου και με αγαπάει κι εκείνη. Θα μου την δώσεις να γίνει γυναίκα μου;

- Όχι, του απάντησε απότομα ο αρχηγός χωρίς να δεχτεί δεύτερη κουβέντα.

Την επόμενη μέρα η αγνή κοπέλα προσπάθησε να μιλήσει στον πατέρα της:

- Πατέρα αγαπώ τον Άνεμο. Θα μου επιτρέψεις να πάω μαζί του στο κατάλυμα και να γίνω γυναίκα του;

- Όχι, της απάντησε αυστηρά ο αρχηγός, δεν σου το επιτρέπω. Όταν ο Άνεμος ήταν παιδί, συνήθιζε να έρχεται στο αντίσκηνό μου μέσα από μικρές χαραμάδες και έσβηνε πάντα την φωτιά που με τόσο κόπο προσπαθούσα να ανάψω. Δε γνωρίζει ούτε να πολεμάει, ούτε να κυνηγάει και δεν σου επιτρέπω να γίνεις γυναίκα του.

Αμέσως μετά ο αρχηγός άρπαξε την κοπέλα από το χέρι και την οδήγησε σε ένα αδιαπέραστο δάσος από μαύρα έλατα για να την κρύψει από τον Άνεμο. "Ο Άνεμος ίσως να την έβλεπε αν την έκρυβα μέσα σε ένα πευκοδάσος, όμως δεν θα μπορέσει ποτέ να την διακρίνει μέσα σε ένα τόσο πυκνό δάσος από μαύρα έλατα", σκέφτηκε δυνατά.

Όμως ο Άνεμος είχε ήδη γίνει αόρατος και όλη την ώρα που ο αρχηγός μονολογούσε έστεκε εκεί κοντά και άκουγε προσεκτικά κάθε του λέξη. Έτσι όταν ήρθε η επόμενη νύχτα, ο Άνεμος άρχισε να τρέχει γύρω από το πυκνόμαυρο δάσος μέχρι που βρήκε ένα μικρό κενό και μπόρεσε να εισχωρήσει μέσα από τα δέντρα.

Έψαξε αρκετά παρ' όλες τις δυσκολίες μα στο τέλος κατάφερε να βρει τη νεαρή κοπέλα και να την βγάλει από το πυκνό δάσος. Δεν τόλμησε να πλησιάσει τους άλλους Ινδιάνους ξανά γιατί φοβόταν πως ο αρχηγός θα του πάρει την όμορφη κοπέλα κι έτσι έψαξε έναν άλλο τόπο για να ζήσουν μακριά τους. Ταξίδεψαν αρκετά μέσα στο σκοτάδι της νύχτας με κατεύθυνση προς τον βορρά. Κάποια στιγμή βρήκαν μια πολύ όμορφη περιοχή για να στήσουν το κατάλυμα που θα στέγαζε τον έρωτά του. Την ίδια κιόλας νύχτα την πήρε στην αγκαλιά του και την έκανε γυναίκα του. Χαίρονταν τον έρωτά τους ευτυχισμένοι και κανένας από τους δύο δε μπορούσε να σκεφτεί πως ο αρχηγός θα μπορούσε να τους εντοπίσει. Όμως ο πατέρας της κοπέλας τους έψαχνε μανιασμένος μέχρι που στο τέλος τους ανακάλυψε. Τότε ο Άνεμος έκρυψε τη νεαρή γυναίκα του κι έγινε αόρατος, όμως ο μεγάλος αρχηγός άρχισε να καταστρέφει τα πάντα γύρω του με τα όπλα που είχε φέρει μαζί του και χωρίς να το γνωρίζει έδωσε ένα δυνατό χτύπημα στον Άνεμο που τον άφησε αναίσθητο.

Όταν ο Άνεμος ξαναβρήκε τις αισθήσεις του ανακάλυψε πως η γυναίκα του είχε εξαφανιστεί και άρχισε να την ψάχνει. Περιπλανήθηκε σαν τρελός στα δάση της

περιοχής και στο τέλος την είδε μέσα σε ένα κανό που οδηγούσε ο πατέρας της στο Μεγάλο Νερό.

- Έλα μαζί μου, άρχισε να της φωνάζει με απελπισία. Η κοπέλα κατατρόμαξε και το πρόσωπό της έγινε λευκό σαν το χιόνι, γιατί δεν έβλεπε τίποτα γύρω της, ενώ είχε ακούσει την φωνή του αγαπημένου της να την καλεί απελπισμένα. Ο Άνεμος μετά το χτύπημα που είχε δεχτεί στο κεφάλι από τον πατέρα της κοπέλας, είχε ξεχάσει πώς να παραμορφώνεται και είχε παραμείνει αόρατος. Ο Άνεμος, θύμωσε τόσο πολύ τότε με τον αρχηγό που φύσηξε με όλη του την δύναμη πάνω στο κανό.

- Ας αναποδογυρίσει, σκέφτηκε, μπορώ να μεταφέρω την γυναίκα μου ασφαλή στην ξηρά.

Έτσι το κανό αναποδογύρισε με το φύσημα του Ανέμου και ο αρχηγός με την κόρη του πέσανε μέσα στο νερό.

- Έλα αγαπημένη μου, πιάσε το χέρι μου, φώναζε ο Άνεμος στην κοπέλα. Μα δεν θυμόταν πως ήταν αόρατος και η κοπέλα δε θα μπορούσε να δει το χέρι του.

Κι έτσι η κοπέλα άρχισε να βουλιάζει, να βουλιάζει, μέχρι που στο τέλος έφτασε στον πάτο της λίμνης. Κι ο αρχηγός φυσικά έχασε τη ζωή του μιας κι ο Άνεμος δεν προσπάθησε να τον βοηθήσει. Όταν ο Άνεμος κατάλαβε πως η αγαπημένη του έχασε την ζωή της εξαιτίας του γέμισε θλίψη και άρχισε να αγριεύει. Ο Άνεμος ποτέ δεν φυσούσε τόσο δυνατά και θλιμμένα έλεγαν οι Ινδιάνοι μεταξύ τους ενώ προσπαθούσαν να προφυλαχτούν μέσα στα αντίσκηνά τους. Το Μεγάλο Πνεύμα λυπήθηκε την κοπέλα που έχασε την ζωή της τόσο άδικα πέφτοντας στο νερό και την επόμενη νύχτα την μετέφερε ψηλά στα αστέρια και της έδωσε ένα σπίτι στο φεγγάρι.

Η κοπέλα ζει ακόμη εκεί, όμως το πρόσωπό της έμεινε κατάλευκο, όπως ήταν την στιγμή που τρομαγμένη έπεσε από το κανό. Έτσι, τις νύχτες, στο σεληνόφως, κοιτάζει κάτω στην Γη, προσπαθώντας να βρει τον αγαπημένο της Άνεμο, αλλά δεν ξέρει πως είναι αόρατος. Ο Άνεμος πάλι, δεν γνωρίζει πως εκεί ψηλά στο φεγγάρι βρίσκεται η αγαπημένη του γυναίκα που χάθηκε έτσι και περιπλανιέται στα δάση ψάχνοντας ανάμεσα στα βράχια των βουνών για να την βρει, όμως ποτέ δεν σκέφτεται να κοιτάξει ψηλά στο φεγγάρι...

[Στο παραπάνω παραμύθι οι μαθητές/μαθήτριες θα μπορούσαν να εστιάσουν στην επικοινωνία των τριών προσώπων ως εξής: Άνεμος-Πατέρας, Άνεμος-Κόρη, Πατέρας-Κόρη]

[Πηγή:

<http://paramythenia-chora.webnode.gr/news/%CE%BF-%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-i%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%B9/>, 7.9.2016]

***

- Εναλλακτικά:

«Ιδεοθύελλα». [Για το αντίθετο της λ. επικοινωνία]

Καταλήγουμε, επομένως, στο συμπέρασμα ότι όλη η συμπεριφορά μας είναι επικοινωνία. Μάλιστα ο καθηγητής Fr. Lever παρατηρεί ότι το ρήμα «επικοινωνώ»

φαίνεται να κλίνεται ομαλά, ωστόσο στην πραγματικότητα δεν μπορεί να πάρει άρνηση. Οι P. Watzlawick, J. H. Beavin και D. D. Jackson το θέτουν αλλιώς. Υποστηρίζουν ότι η συμπεριφορά και κατά προέκταση η επικοινωνία δεν έχουν αντίθετο. Το να ισχυριστεί κάποιος, λοιπόν, ότι δεν επικοινωνεί δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, και μάλιστα όταν κάνουμε λόγο για εξωγλωσσική (μη λεκτική) επικοινωνία. Δεν είναι δυνατή η μη επικοινωνία, γιατί η άρνηση της επικοινωνίας καθεαυτή είναι επικοινωνία. Ο άνθρωπος δεν επικοινωνεί μόνο όταν μιλά ή κάνει κάτι συνειδητά, με κάποιο σκοπό, αλλά και όταν ενεργεί άσκοπα ή ανεξέλεγκτα, ασυναίσθητα¹, σιωπά ή αδρανεύει ή απλώς υπάρχει. Άρα, η ανθρώπινη ύπαρξη είναι ένας πομπός μηνυμάτων, σκόπιμων ή ανεξέλεγκτων και τυχαίων, που είναι συνεχώς σε λειτουργία. Η απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια, για να υφίσταται γεγονός επικοινωνίας, ..., είναι η ύπαρξη ενός δέκτη, που θα προσπαθήσει να αποκωδικοποιήσει το μήνυμα.

Κάποιος θα μπορούσε ν' αντιταχθεί λέγοντας πως καθημερινά βιώνουμε καταστάσεις κατά τις οποίες λέμε ότι δεν μπορούμε να επικοινωνήσουμε με κάποιον. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι δεν εννοούμε πως μεταξύ μας δε λαμβάνει χώρα μια μορφή επικοινωνίας, αλλά πως η επικοινωνία μας δεν έχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Με άλλα λόγια, στη δεδομένη περίπτωση το μήνυμα που έλαβε ο δέκτης δεν το κατανόησε έτσι, όπως επιθυμούσε ο πομπός. Έτσι, ενώ δεν μπορούμε να πούμε ότι *δεν* υπάρχει επικοινωνία, μπορούμε να μιλάμε για αποτυχημένη ή λιγότερο επιτυχημένη επικοινωνία.

Ακανθοπούλου, Κ. (2007). *Παιδαγωγική ανάλυση της επι-κοινωνίας του Χριστού*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σ. 94-95.

***

Νοηματοδοτώντας:

- «Ακούγοντας δέκα επί δύο»:

1. Τραγούδι «Μπαγάσας» (1997)

Ερμηνεία: Παπακωνσταντίνου Βασίλης
Άλμπουμ: Πες μου ένα ψέμα ν' αποκοιμηθώ
Στιχουργός: Άσιμος Νικόλας
Συνθέτης: Άσιμος Νικόλας
Είδος μουσικής: Έντεχνο

Αφήνω πίσω τις αγορές και τα παζάρια
θέλω να τρέξω στις καλαμιές και τα λιβάδια
να ξαναγίνω καβαλάρης και ξαναέλα να με πάρεις ουρανό
για δεν υπήρξα κατεργάρης και τη χρειάζομαι τη χάρη σου μωρέ

Ρε μπαγάσα! Περνάς καλά εκεί πάνω
μιαν ανάσα γυρεύω για να γιάνω
δεν το πιστεύω να με χλευάζεις
σαν σε χαζεύω δεν χαμπαριάζεις
πρότεινέ μου κάποια λύση
δεν θα σου παρα-κοστίσει

¹ Οι R. B. Adler και G. Rodman αναφέρουν ως παράδειγμα την περίπτωση κάποιου που κοκκινίζει. Πρόκειται για ανεξέλεγκτη επικοινωνία, αφού χωρίς να μπορεί να ελέγξει αυτή τη λειτουργία του σώματός του εκπέμπει το μήνυμα ότι, για παράδειγμα, ντρέπεται ή είναι οργισμένος.

και θα σου φτιάχνω τραγουδάκια
με τα πιο όμορφα στιχάκια στο ρεφρέν
για το χαμένο μου αγώνα
που τ' αστεράκια μείναν μόνα να τον κλαίν'.

Αφήνω πίσω το σαματά και τους ανθρώπους
έχω χορτάσει κατραπακιές και ψάχνω τρόπους
πως να ξεφύγω από τη μοίρα
κι έχω μέσα μου πλημμύρα ουρανό
για δεν υπήρξα κατεργάρης
και θα το θες να με φλερτάρεις γαλανέ

Ρε μπαγάσα! Περνάς καλά εκεί πάνω
κάνε πάσα καμιά ματιά και χάμω
'κει που κοιμάσαι και αρμενίζεις
ξάφνου αστράφτεις και μπουμπουνίζεις
κι ότι σου 'ρθει κατεβάζεις
μην θαρρείς πως με ταραζεις

γιατί σου φτιάχνω τραγουδάκια
με τα πιο όμορφα στιχάκια στο ρεφρέν
για το χαμένο μου αγώνα
που τ' αστεράκια μείναν μόνα να τον κλαίν'.

2. Τραγούδι «Περιβόλι» (1969)

Στίχοι: Διονύσης Σαββόπουλος

Μουσική: Διονύσης Σαββόπουλος

1. Διονύσης Σαββόπουλος
2. Νίκος Πορτοκάλογλου

Κάτι αλήθεια συμβαίνει εδώ κάτι μυστικό,
κάτι πλούσιο και παράξενο σαν τοπίο του βυθού,
ανθισμένες κερασιές κι απόγευμα ζεστό
και πολύχρωμο χορτάρι, ναι, για ν' αποκοιμηθώ.

Αμαξάκια κατάσπρα φεύγουν απαλά
και μας φέρνουνε σε σένανε στα μέρη τα παλιά,
στο γαλάζιο θρόνο σου χρυσό μανδύα φοράς
και σε δυο λιοντάρια ήμερα τα πόδια σου ακουμπάς.

Τόσα χρόνια πάλευα μόνος στα τυφλά
και ταξίδεψα κι αρρώστησα και πέρασα πολλά,
τώρα όμως πλάι σου και πάλι περπατώ,
μες στα χρώματα του κήπου σου και δίπλα στο νερό.

Αμαξάκια κατάσπρα φεύγουν απαλά
και μας φέρνουνε σε σένανε στα μέρη τα παλιά,

κοντά μου φωσφορίζοντας σκύβεις και με φιλάς,
για τη νύχτα με σκεπάζεις, ναι, και με παρηγοράς.

3. Τραγούδι «**Συννεφούλα**» (1966)

Στίχοι: Διονύσης Σαββόπουλος

Μουσική: Διονύσης Σαββόπουλος

Είχα μια αγάπη, αχ καρδούλα μου,
που `μοιαζε συννεφάκι, συννεφούλα μου.
Σαν συννεφάκι φεύγει ξαναγυρνάει
μ' αγαπά τη μια την άλλη με ξεχνάει.

Κι ένα βράδυ, αχ καρδούλα μου
διώχνω ξαφνικά τη συννεφούλα μου.
Δεν αντέχω άλλο πια να με γελάει
μ' αγαπάει τη μια την άλλη με ξεχνάει.

Κι έρχεται ο Απρίλης, αχ καρδούλα μου
να κι ο Μάης, συννεφούλα μου.
Δίχως τραγούδι, δάκρυ και φιλί
δεν είναι άνοιξη φέτος αυτή.

Συννεφούλα, συννεφούλα, να γυρίσεις σου ζητώ
και τριγύρνα μ' όσους θέλεις κάθε βράδυ.
Δεν αντέχω άλλο να `μαι μοναχός
μ' αγαπάς τη μια κι ας με ξεχνάς την άλλη.

4. Τραγούδι «**Umbrella**» (Ομπρέλα) (2007)

Καλλιτέχνης: Rihanna (Robyn Rihanna Fenty)

Συμμετέχων καλλιτέχνης: Jay-Z

Άλμπουμ: Good Girl Gone Bad

[Rihanna] You have my heart And we'll never be worlds apart Maybe in magazines But you'll still be my star Baby, 'cause in the dark You can't see shiny cars And that's when you need me there With you I'll always share Because [Chorus] When the sun shines, we'll shine together Told you I'd be here forever Said I'll always be a friend Took an oath I'ma stick it out 'til the end Now that it's raining more than ever Know that we'll still have each other You can stand under my umbrella	Έχεις την καρδιά μου Και ποτέ δεν θα είμαστε σε χωριστούς κόσμους Ίσως σε περιοδικά Αλλά θα συνεχίσεις να είσαι το αστέρι μου Γιατί μωρό στο σκοτάδι Δεν μπορείς να δεις λαμπερά αστέρια Και τότε είναι που με χρειάζεσαι εκεί Μαζί σου πάντα μοιράζομαι Γιατί Όταν ο ήλιος λάμπει, θα λάμπουμε παρέα Σου είπα ότι θα 'μαι εδώ για πάντα Είπα ότι θα 'μαι πάντα φίλη Πήρα έναν όρκο και θα τον κρατήσω μέχρι τέλους Τώρα βρέχει όσο ποτέ άλλοτε Ξέρω ότι ακόμα έχουμε ο ένας τον άλλο Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου

You can stand under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh eh eh eh eh)	Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα,έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα,έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα έλα ε ε ε ε ε ε)
These fancy things, will never come in between You're part of my entity, here for infinity When the war has took its part When the world has dealt its cards If the hand is hard, together we'll mend your heart Because	Αυτά τα φανταχτερά πράγματα, ποτέ δεν θα μπουν ανάμεσά μας Είσαι μέρος του εαυτού μου, εδώ για την αιωνιότητα Όταν ο πόλεμος πήρε μέρος Όταν ο κόσμος έχει λύσει τις διαφορές του Εάν το χέρι είναι σκληρό, μαζί θα φτιάξουμε την καρδιά σου Γιατί
[Chorus] When the sun shines, we'll shine together Told you I'd be here forever Said I'll always be a friend Took an oath I'ma stick it out 'til the end Now that it's raining more than ever Know that we'll still have each other You can stand under my umbrella You can stand under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh eh eh eh eh)	Όταν ο ήλιος λάμπει, θα λάμπουμε παρέα Σου είπα ότι θα 'μαι εδώ για πάντα Είπα ότι θα 'μαι πάντα φίλη Πήρα έναν όρκο και θα τον κρατήσω μέχρι τέλους Τώρα βρέχει όσο ποτέ άλλοτε Ξέρω ότι ακόμα έχουμε ο ένας τον άλλο Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα, έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα, έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα έλα ε ε ε ε ε ε)
You can run into my arms It's OK, don't be alarmed Come here to me There's no distance in between our love So go on and let the rain pour I'll be all you need and more Because	Μπορείς να τρέξεις στην αγκαλιά μου Είναι εντάξει μην ανησυχείς Έλα εδώ σε μένα Δεν υπάρχει απόσταση στην αγάπη μας Οπότε πήγαινε κι άσε τη βροχή να πέφτει Θα είμαι όλα αυτά που χρειάζεσαι κι ακόμα περισσότερα Γιατί
[Chorus] When the sun shines, we'll shine together Told you I'll be here forever Said I'll always be a friend Took an oath I'ma stick it out 'til the end Now that it's raining more than ever Know that we'll still have each other You can stand under my umbrella You can stand under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella (Ella ella eh eh eh) Under my umbrella	Όταν ο ήλιος λάμπει,θα λάμπουμε παρέα Σου είπα ότι θα 'μαι εδώ για πάντα Είπα ότι θα 'μαι πάντα φίλη Πήρα έναν όρκο και θα τον κρατήσω μέχρι τέλους Τώρα βρέχει όσο ποτέ άλλοτε Ξέρω ότι ακόμα έχουμε ο ένας τον άλλο Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου Μπορείς να μείνεις κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα, έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου (Έλα,έλα ε ε ε) Κάτω από την ομπρέλα μου

(Ella ella eh eh eh eh eh eh)	(Έλα έλα ε ε ε ε ε ε)
It's raining, raining Oh, baby, it's raining, raining Baby, come here to me Come here to me It's raining, raining Oh, baby, it's raining, raining You can always come here to me Come here to me	Βρέχει Ωωω μωρό βρέχει Μωρό έλα εδώ σε μένα Έλα εδώ σε μένα Βρέχει Ω μωρό βρέχει
[2x] It's pouring rain, it's pouring rain Come here to me Come here to me	

- Εναλλακτικά:

«Κείμενο χωρίζεται σε μέρη»:

1. Ψαλμός 61^{ος}

Αιώνια θα 'θελα να μένω στη σκηνή σου

1 Στον πρωτοψάλτη· με λαούτα. Του Δαβίδ.

2 Άκουσε, Θεέ, την έκκλησή μου·

δώσε προσοχή στην προσευχή μου.

3 Από τα πέρατα της γης σ' εσέ φωνάζω

μ' αδύναμη καρδιά·

στο βράχο, που πιο πάνω από μένα υψώνεται,

ανέβασέ με.

4 Γιατί είσ' εσύ για μένα καταφύγιο

κάστρο ισχυρό μπρος στον εχθρό.

5 Αιώνια θα 'θελα να μένω στη σκηνή σου·

να καταφεύγω κάτω απ' τις φτερούγες σου.

(Διάψαλμα)

6 Γιατί εσύ, Θεέ, τα τάματά μου δέχτηκες·

και μου 'δωσες κληρονομιά

οπού σ' αυτούς ταιριάζει,

που τ' όνομά σου σέβονται.

7 Στου βασιλιά τις μέρες, μέρες πρόσθεσε·

τα χρόνια του ας επεκταθούν

σε γενιές και γενιές.

8 Ας βασιλεύει αιώνια στο Θεό μπροστά.

Η αγάπη σου και η αλήθεια σου

πάνω του ας αγρυπνούνε.

9 Έτσι θα εξυμνώ κι εγώ για πάντα τ' όνομά σου,

το τάμα μου εκπληρώνοντας

από μέρα σε μέρα.

(Μετάφραση της Ελληνικής Βιβλικής Εταιρίας,
από <https://www.bible.com/el/bible/173/psa>)

***

Αναλύοντας:

«Τροχιά της μάθησης»:

1. Ο θείος έρωσ

– Γέροντα, ο θείος έρωσ είναι η αγάπη για τον Θεό;

– Ο θείος έρωσ είναι κάτι ανώτερο από την αγάπη για τον Θεό· είναι τρέλλα. Αγάπη-έρωσ-τρέλλα, όπως φθόνος-μίσος-φόνος. Η ακριβή αγάπη προς τον Θεό, με τις θυσίες της, γλυκοβράζει την καρδιά, και σαν τον ατμό πετιέται ο θείος έρωσ, ο οποίος δεν μπορεί να συγκρατηθή, και ενώνεται με τον Θεό. Ο θείος έρωσ λυγίζει τα σκληρά κόκκαλα και γίνονται τόσο μαλακά, που ο άνθρωπος δεν μπορεί να σταθή όρθιος, πέφτει κάτω! Γίνεται σαν την λαμπάδα που βρίσκεται σε θερμό χώρο και δεν μπορεί να σταθή όρθια· τότε λυγίζει από εδώ, τότε λυγίζει από εκεί. Την σιάζεις, αλλά πάλι λυγίζει, πάλι πέφτει, γιατί είναι θερμός ο χώρος, πολύ θερμός... Όταν κανείς βρίσκεται σ' αυτήν την κατάσταση και πρέπει να πάη κάπου ή να κάνη κάποια δουλειά, δεν μπορεί· παλεύει, προσπαθεί να βγή από αυτήν την κατάσταση.....

... Η θεία τρέλα βγάξει τον άνθρωπο έξω από την έλξη της γης, τον ανεβάζει στον θρόνο του Θεού, και νιώθει πια ο άνθρωπος τον εαυτό του σαν το σκυλάκι στα πόδια του αφεντικού του και του γλείφει τα πόδια με χαρά και ευλάβεια.

- (2010³). Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου Λόγοι, τ. Ε' (Πάθη και αρετές). Θεσσαλονίκη: Ιερόν Ησυχαστήριο Μοναζουσών

«Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», σ. 106, 107

(Πηγή: <https://app.box.com/s/vi5x7d8pcertnk5lmd6r5b4zssbmk7i0>, 7.9.2016).

2. Η προσευχή

Η προσευχή είναι ατελεύτητος δημιουργία, ανωτέρα πάσης τέχνης ή επιστήμης. Διά της προσευχής εισερχόμεθα εις κοινωνίαν μετά του Ανάρχου Όντος. Ή άλλως: Η ζωή του όντως Όντος Θεού εισχωρεί εν ημίν διά του αγωγού της προσευχής. Αυτή είναι πράξις υψίστης σοφίας, υπερέχουσα παντός κάλλους και πάσης αξίας. ... Μυριάκις θα βιώσωμεν και την φλογεράν ανάτασιν προς τον Θεός και τας επαναλαμβανόμενας εκπτώσεις από του Φωτός Αυτού. Συχνάκις και πολυτρόπως θα αισθανθώμεν την ανικανότητα του νοός ημών να υψωθή προς Αυτόν' ...

Κατά καιρούς φαίνεται εις ημάς ότι η ενέργεια της προσευχής είναι καθ' υπερβολήν βραδεία, δυσανάλογος προς την βραχύτητα της ζωής ημών· και κραυγή εξέρχεται εκ τους στήθους: «Τάχυνον»! Ούτος ουχί πάντοτε αποκρίνεται πάραυτα εις την πρόσκλησιν ημών. Εγκαλείπει την ψυχήν ημών.... Εάν όμως ημείς κρατώμεν ισχυρώς το κράσπεδον του ιματίου Αυτού, θα ίδωμεν το αγαθόν αποτέλεσμα.

Είναι απαραίτητον να παραμείνωμεν εν προσευχή κατά το δυνατόν επί εκτενέστερον χρόνον, ίνα η αήττητος Αυτού δύναμις διεισδύση εντός ημών ...

Η προσευχή αποκαθιστά οπωσδήποτε εν ημίν την θείαν εκείνην πνοήν, την οποίαν ο Θεός «ενεφύσησεν εις το πρόσωπον του Αδάμ», και δυνάμει της οποίας ούτος «εγένετο εις ψυχήν ζώσαν» (Γεν 2,7).

Σωφρόνιος (Σαχάρωφ), αρχιμ. (1994). *Περί προσευχής*. Έσσεξ Αγγλίας: Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου, σ. 15-17.

3. Η προσευχή των πατέρων της Όπινα

Η Όπτια Το περίφημο μοναστήρι της Όπτια, το πνευματικό καύχημα της Ρωσικής Εκκλησίας, είναι σήμερα ένα μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα που το αποτελούν: 1. Η κυρίως μονή. 2. Η σκήτη. 3. Το Σαμορντίνο, που είναι γυναικεία μονή υπό την πνευματική εποπτεία των γερόντων της Όπτια. Η Όπτια βρίσκεται 250 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Μόσχας. Το μοναστήρι είναι κτισμένο στη δεξιά όχθη του ποταμού Ζίρντρα.

Καθημερινή Προσευχή

Κύριε, βοήθησέ με ν' αντιμετώπισω με ψυχική γαλήνη όλα, όσα θά μου φέρει ή σημερινή ημέρα.

Βοήθησέ με να παραδοθῶ ολοκληρωτικά στο ἅγιο θέλημά Σου.

Στὴν κάθε ὥρα τῆς ἡμέρας φώτιζέ με καὶ δυνάμωνέ με γιὰ τὸ κάθε τί.

Ὅποιες εἰδήσεις κι ἂν λάβω σήμερα, δίδαξέ με να τις δεχθῶ με ἡρεμία καὶ μὲ τὴν ἀκλονήτη πεποίθηση ὅτι τίποτε δὲν συμβαίνει, χωρὶς να τὸ ἐπιτρέψεις Ἐσύ.

Καθοδήγησε τις σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά μου σὲ ὅλα τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια. Στὶς ἀπρόοπτες περιστάσεις μὴ μὲ ἀφήσεις να ξεχάσω ὅτι ὅλα παραχωροῦνται ἀπὸ Σένα.

Δίδαξέ με να συμπεριφέρομαι σὲ κάθε μέλος τῆς οἰκογένειάς μου καὶ σ' ὅλους τοὺς συνανθρώπους μου

μὲ εὐθύτητα καὶ σύνεση, ὥστε να μὴ συγχύσω καὶ στενοχωρήσω κανένα.

Κύριε, δός μου τὴ δύναμη νὰ ὑποφέρω τὸν κόπο καὶ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας αὐτῆς, σὲ ὅλη τὴ διάρκειά της.

Καθοδήγησε τὴ θέλησή μου καὶ δίδαξέ με να προσεύχομαι, νὰ πιστεύω, νὰ ὑπομένω, νὰ συγχωρῶ καὶ ν' ἀγαπῶ. Ἀμήν.

4. Ἅγιος Ἰωάννης του Σταυροῦ

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ ἀποκτήσεις τὸ πᾶν μὴν ἐπιθυμήσεις τίποτα.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ ἀποκτήσεις τὸ πᾶν μὴν κατέχεις τίποτα, ὅ,τιδήποτε κι' ἂν εἶναι αὐτό.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ μάθεις τὸ πᾶν μὴν προσπαθήσεις νὰ μάθεις τίποτα.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ γίνεις τὸ πᾶν μὴν ἐπιθυμήσεις νὰ γίνεις τίποτα.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ φθάσεις ὅπου σοῦ ἀρέσει πρέπει νὰ περάσεις ἀπὸ ὅπου δὲν σοῦ ἀρέσει.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ φθάσεις αὐτὸ πού δὲν γνωρίζεις πρέπει νὰ περάσεις ἀπὸ ὅπου δὲν γνωρίζεις.

Γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ φθάσεις σ' αὐτὸ πού δὲν κατέχεις πρέπει νὰ περάσεις ἀπὸ αὐτὸ πού δὲν κατέχεις.

Γιὰ νὰ φθάσεις σὲ ὅ,τι δὲν εἶσαι πρέπει νὰ περάσεις ἀπὸ ὅ,τι δὲν εἶσαι.

Γιὰ νὰ φθάσεις στὴν τελεία ἡρεμία καὶ γαλήνη πρέπει νὰ μὴν ἐπιθυμεῖς τίποτα.

Γιὰ νὰ φθάσεις στὴν ταπείνωση παύεις νὰ κυνηγᾷς τὸ πᾶν

γιατί κατέχεις τὸ πᾶν, τὸ Θεό.

Γιά νά κατέχεις τό Θεό
πρέπει ό θησαυρός τῆς ψυχῆς σου νά εἶναι
ἀγνός χωρίς καμμιά ἐπιθυμία.
Γιά νά κατέχεις τόν σταυρό τοῦ Κυρίου
εἶσαι στερημένος ἀπό ὅλα ὅσα ἐπιθυμεῖ ὁ κόσμος.
Γιά νά ὑψωθεῖς στόν Θεό
πρέπει νά ἀπογυμνωθεῖς ἀπό ὅλες τίς ἐπιθυμίες σου
καί τότε θά πίνεις τό νερό τῆς σοφίας,
τῆς ἀγάπης καί τῆς γλυκύτητάς Του.
Γιά νά φθάσεις στήν ἀληθινή προσευχή
εἰσχωρεῖς στόν οὐρανό τοῦ Θεοῦ
καί ξεπερνᾷς τόν χρόνο καί ἡ ψυχή ἐνώνεται
μέ τόν Θεό μέ οὐράνια γνώση.
Γιά νά εἶναι ἡ ψυχή σου καθαρή
πρέπει νά εἶναι ἀγνή γιά νά δεχθεῖ τό θεϊκό φῶς
ὥστε ὁ νοῦς νά γίνει φωτεινός.
Γιά νά εἶναι ἡ ψυχή σου γεμάτη θεϊκή γαλήνη
δέν πρέπει νά περιβάλλεται ἀπό σκέψεις
πού διασποῦν τήν ἡρεμία της.
Γιά νά εἶναι ἡ ψυχή σου ταπεινή
πρέπει νά ζεῖ τήν θεϊκή ἀπλότητα
χωρίς νά ἔχεις πνευματική λαιμαργία
διότι ὁ διάβολος φέρει τό συναίσθημα τῆς αὐταρέσκειας.
Γιά νά βαδίσεις τό δρόμο τῆς πίστεως
πρέπει νά ἀρνηθεῖς κάθε δική σου κρίση,
ἐπιθυμία, φαντασία γιά νά προσκολληθεῖς
ἀπόλυτα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Πηγή: <http://paterikakeime.blogspot.gr/>

5. Τραγούδι «Δίψα» (2003)

Στίχοι, Μουσική: Ν. Πορτοκάλογλου

Δεν εἶν' ἡ Κίρκη,
ἡ μάγισσα, του σεξ ἡ θεά,
ἡ Καλυψώ, ἡ Ναυσικά
με του μπαμπά τα λεφτά.
Δεν εἶν' ἡ θάλασσα, ὁ ἥλιος,
τα χαμένα νησιά.
Δεν εἶναι τίποτα ἀπ' ὅλα
κι εἶναι ὅλ' αὐτά...

Εἶν' ἡ κρυφή σου, ἡ ἀτέλειωτη δίψα
εἶν' ἡ δίψα που σε κρατά ζωντανό.
Εἶν' ἡ κρυφή σου, ἡ ἀτέλειωτη δίψα
εἶν' ἡ δίψα για καθαρό ουρανό.

Δεν εἶν' οἱ φίλοι, τα ξενύχτια,

τσιγάρα, ποτά
οι μουσικές, οι μουσικές
γύρω απ' την ίδια φωτιά.
Παλιά σου όνειρα, ταξίδια
με καινούργια πανιά
Δεν είναι τίποτα απ' όλα
κι είναι όλ' αυτά...

Είν η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα που σε κρατά ζωντανό
Είν' η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα για καθαρό ουρανό.

Παλιές σου νίκες και ήττες
και λάθη σωστά.
Η ξενιτιά, η ξενιτιά
του γυρισμού η χαρά
κι αυτός ο κάποιος που σου γνέφει
απ' το λιμάνι μακριά
Δεν είναι τίποτα απ' όλα
Κι είναι όλ' αυτά...

Είν η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα που σε κρατά ζωντανό
Είν' η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα για καθαρό ουρανό.

Για ουρανό
που χρώματα αλλάζει
και σαν ποτάμι μοιάζει,
σαν νερό.
Σαν το νερό
που σκύβεις και το πίνεις
μα τη φωτιά δε σβήνεις,
δε σβήνεις τον καημό
για ουρανό...

Είν η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα που σε κρατά ζωντανό
Είν' η κρυφή σου, η ατέλειωτη δίψα
είν' η δίψα για καθαρό ουρανό.

<https://www.youtube.com/watch?v=4IHAI8lAdw>, 7.9.2016]

Εφαρμόζοντας:

«Σύνταξη σειράς θέσεων»

1. Επί του Όρουσ ομιλία (Μτ κεφ. 5-7).

- 5, 5-11: «5Μακάριοι όσοι φέρονται με πραότητα στους άλλους, γιατί αυτοί θα κληρονομήσουν τη γη της επαγγελίας.
6»Μακάριοι όσοι πεινούν και διψούν για την επικράτηση του θελήματος του Θεού, γιατί ο Θεός θα ικανοποιήσει την επιθυμία τους.
7»Μακάριοι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους, γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός του.
8»Μακάριοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά, γιατί αυτοί θα δουν το πρόσωπο του Θεού.
9»Μακάριοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους, γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.
10»Μακάριοι όσοι διώκονται για την επικράτηση του θελήματος του Θεού, γιατί σ' αυτούς ανήκει η βασιλεία του Θεού.
11Μακάριοι είστε όταν σας χλευάσουν και σας καταδιώξουν και σας κακολογήσουν με κάθε ψεύτικη κατηγορία εξαιτίας μου.»
- 5, 22-25: «22Εγώ όμως σας λέω πως ακόμα κι όποιος οργίζεται εναντίον του αδερφού του χωρίς λόγο, πρέπει να καταδικαστεί από το τοπικό δικαστήριο. Κι όποιος πει τον αδερφό του "ρακά", δηλαδή "άνοητο", πρέπει να καταδικαστεί από το μεγάλο συνέδριο. Κι όποιος τον πει "μωρέ", δηλαδή "ηλίθιο", πρέπει να καταδικαστεί στη φωτιά της κόλασης. 23Γι' αυτό, όταν προσφέρεις το δώρο σου στο ναό κι εκεί θυμηθείς πως ο αδερφός σου έχει κάτι εναντίον σου, 24άφησε εκεί, μπροστά στο θυσιαστήριο του ναού, το δώρο σου και πήγαινε να συμφιλιωθείς πρώτα με τον αδερφό σου, και ύστερα έλα να προσφέρεις το δώρο σου. 25Κοίταξε να συμβιβαστείς γρήγορα με τον αντίδικό σου, όσο ακόμα βρίσκεστε στο δρόμο προς το δικαστήριο· γιατί ύστερα ο αντίδικος θα σε παραδώσει στο δικαστή, κι ο δικαστής θα σε παραδώσει στο δεσμοφύλακα, κι αυτός θα σε κλείσει στη φυλακή.»
- 5, 27-28: «27«Ακούσατε επίσης πως δόθηκε στους προγόνους μας η εντολή: μη μοιχεύσεις. 28Εγώ όμως σας λέω πως όποιος βλέπει μια γυναίκα με πονηρή επιθυμία, έχει κιόλας διαπράξει μέσα του μοιχεία μ' αυτήν.»
- 5, 34. 37: «34Εγώ όμως σας λέω να μην ορκίζεστε καθόλου· ούτε στον ουρανό, γιατί είναι ο θρόνος του Θεού· ... 37Το "ναι" σας να είναι ναι και το "όχι" σας να είναι όχι· καθετί πέρα απ' αυτά, προέρχεται από τον πονηρό».
- 5, 39. 42: «9Εγώ όμως σας λέω να μην αντιστέκεστε στον κακό άνθρωπο· αλλά αν κάποιος σε χτυπήσει στο δεξί μάγουλο, γύρισέ του και το άλλο. ... 42Σ' εκείνον που σου ζητάει κάτι, να του το δίνεις, κι αν κάποιος θέλει να του δανείσεις κάτι, μην του το αρνηθείς».
- 5, 44. 46: «44Εγώ όμως σας λέω: Ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να δίνετε ευχές σ' αυτούς που σας δίνουν κατάρες, να ευεργετείτε αυτούς που σας μισούν, και να προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται και σας καταδιώκουν.

... 46Γιατί, αν αγαπήσετε μόνο όσους σας αγαπούν, ποια αμοιβή περιμένετε από το Θεό; Το ίδιο δεν κάνουν κι οι τελώνες;».

- 6, 1. 3: «1«Να προσέχετε την ελεημοσύνη σας, να μη γίνεται μπροστά στους ανθρώπους, με σκοπό να σας επιδοκιμάσουν. Γιατί αν γίνεται έτσι, μην περιμένετε ανταμοιβή από τον ουράνιο Πατέρα σας. ... 3Εσύ, αντίθετα, όταν δίνεις ελεημοσύνη, ας μην ξέρει ούτε το αριστερό σου χέρι τι κάνει το δεξί σου,...».

- 6, 6-7: «6Εσύ, αντίθετα, όταν προσεύχεσαι, πήγαινε στο πιο απόμερο δωμάτιο του σπιτιού σου, κλείσε την πόρτα σου και προσευχήσου εκεί κρυφά στον Πατέρα σου· κι ο Πατέρας σου, που βλέπει τις κρυφές πράξεις, θα σε ανταμείψει φανερά. 7Όταν προσεύχεστε, μη φλυαρείτε όπως οι ειδωλολάτρες, που νομίζουν ότι με την πολυλογία τους θα εισακουστούν.».

- 6, 14. 17. 19. 24β. 31. 34: «14«Γιατί, αν συγχωρήσετε τους ανθρώπους για τα παραπτώματά τους, θα σας συγχωρήσει κι εσάς ο ουράνιος Πατέρας σας. ... 17Εσύ, αντίθετα, όταν νηστεύεις, περιποιήσου τα μαλλιά σου και νίψε το πρόσωπό σου, ... 19«Μη μαζεύετε θησαυρούς πάνω στη γη, όπου τους αφανίζει ο σκόρος και η σκουριά, κι όπου οι κλέφτες κάνουν διαρρήξεις και τους κλέβουν. ... Δεν μπορείτε να είστε δούλοι και στο Θεό και στο χρήμα. ... 31Μην έχετε, λοιπόν, άγχος και μην αρχίσετε να λέτε: “τι θα φάμε;” ή: “τι θα πιούμε;” ή: “τι θα ντυθούμε;” ... 34Μην αγωνιάτε, λοιπόν, για το αύριο, γιατί η αυριανή μέρα θα έχει τις δικές της φροντίδες. Φτάνουν οι έγνοιες τής κάθε μέρας».

- 7, 1-2. 12. 15. 17. 21: «1«Μην κρίνετε τους συνανθρώπους σας, για να μη σας κρίνει κι εσάς ο Θεός. 2Με το κριτήριο που κρίνετε θα κριθείτε, και με το μέτρο που μετράτε θα μετρηθείτε. ... 12 Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς· σ' αυτό συνοψίζονται ο νόμος και οι προφήτες. ... 15«Φυλαχτείτε από τους ψευδοπροφήτες, που σας έρχονται ντυμένοι σαν πρόβατα, από μέσα τους όμως είναι λύκοι αρπακτικοί. ... 17Ενα καλό δέντρο κάνει καλούς καρπούς, ενώ το άχρηστο δέντρο κάνει άχρηστους καρπούς. ... 21«Στη βασιλεία του Θεού δε θα μπει όποιος μου λέει “Κύριε, Κύριε”, αλλά όποιος κάνει το θέλημα του ουράνιου Πατέρα μου.».

2. Συνολική θεώρηση της διδασκαλίας του Αγίου Κοσμά για την επικοινωνία

....Όλη η διδασκαλία του [Πατροκοσμά] για την επικοινωνία διέπεται από ορισμένες βασικές αρχές, οι οποίες μπορούν να εξασφαλίσουν στην επικοινωνία επιτυχία και συνέχεια. Κάθε αρχή, μάλιστα, είναι δομημένη πάνω στην άλλη δημιουργώντας ένα οργανικό όλο. Η **πρώτη** από αυτές είναι ο σεβασμός του άλλου ως προσώπου, που απορρέει από την πλήρη ισοτιμία των ανθρώπων μεταξύ τους απέναντι στο Θεό και από την κοινή φύση που Εκείνος τους χάρισε. Ο άλλος, λοιπόν, αντιμετωπίζεται ως Άνθρωπος με χαρίσματα αλλά και ατέλειες, και αποκτά αξία ή, καλύτερα, ανακτά τη χαμένη του αξία.

....η **δεύτερη** αρχή της διαπροσωπικής επικοινωνίας, που είναι η ταπεινοφροσύνη, δηλαδή η διάθεση αναγνώρισης των προσωπικών ορίων και της προσωπικής αστοχίας, που οδηγεί στη μετάνοια, και συνδέεται άρρηκτα και με τη διάθεση συγχώρεσης του άλλου. Κατ' επέκταση, εισάγεται η αλληλοσυγχώρεση, η οποία πραγματώνεται μπροστά στα μάτια των «μαθητών» του Πατροκοσμά με δρώντες τους ίδιους και το Διδάχο τους. Η διαπροσωπική επικοινωνία, λοιπόν, οφείλει να κινείται πάνω σε αυτούς τους δύο άξονες: της ταπεινοφροσύνης και της

συγχώρεσης. Με αυτόν τον τρόπο επιλύονται οι διαφορές και αποκαθίσταται η ενδεχομένης διαταραγμένη επικοινωνία τόσο με τον άλλο, όσο, όμως, και με τον εαυτό (ενδοπροσωπικά).

Η υπόμνηση της αξίας του άλλου (πρώτη αρχή) συμπληρώνεται, όπως είδαμε, με την προτροπή για ταπείνωση και συγχώρεση του άλλου (δεύτερη αρχή). Οι δυο αυτές αρχές μαζί ενεργοποιούν τον άνθρωπο και τον καλούν να δείξει ενεργό πνευματικό ενδιαφέρον (**τρίτη** αρχή), π.χ. με την προσευχή. Ο άνθρωπος βγαίνει από την αδιαφορία του για τον Άλλο και έρχεται να τον συναντήσει, για να τον σώσει και να σωθεί.

Η επικοινωνία, λοιπόν, δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά ουσιαστική συνάντηση δύο προσώπων που το ένα ενδιαφέρεται ενεργά για το άλλο. Αυτό το ενδιαφέρον μετουσιώνεται σε αγάπη για τον άλλον, η οποία εμπνέεται από την αγάπη για το Θεό, και συνιστά την **τέταρτη** αρχή. Η κίνηση προς τον άλλο, που εκφράζεται με την επικοινωνία, οφείλει να είναι αγαπητική. Η αγάπη προς το Θεό και το συνάνθρωπο είναι κάτι που επαναλαμβάνεται συχνά στις Διδαχές και έχει πάντα εσχατολογική προοπτική. Όλα εμπνέονται από το Θεό και οδηγούν πάλι σ' Αυτόν. Η αγάπη όμως αυτή δε νοείται χωρίς την έμπρακτη απόδειξή της, όπως ακριβώς συμβαίνει λ.χ. με την αγάπη της μητέρας προς το παιδί της. Στο σημείο αυτό παρατηρούμε τη σύζευξη της λεκτικής με τη μη λεκτική επικοινωνία, ώστε να φαίνεται και να υπάρχει συνέπεια λόγων και έργων, που καθιστούν την επικοινωνία γνήσια, αυθεντική και αξιόπιστη.

Με τις τέσσερις αυτές αρχές, που διαπερνούν τη διδασκαλία του Πατροκοσμά για την επικοινωνία, καταξιώνεται η διαπροσωπική επικοινωνία και οικοδομείται πάνω στη βάση του ορθόδοξου ήθους, που την εποχή εκείνη είχε λησμονηθεί.

Ακανθοπούλου, Κ. (2009). Η παιδαγωγική επικοινωνία του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού μέσα από τις Διδαχές του. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σ. 187-191.

***